

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА СПОЖИВАЧА НА ЯКІСТЬ ТА БЕЗПЕКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

УДК 349.6

Стратегічним завданням Української держави є створення сприятливих умов для збереження здоров'я і тривалості життя населення в існуючих неблагополучних екологічних умовах, які характеризуються техногенним забрудненням об'єктів довкілля: повітря, води, ґрунтів, а також продуктів харчування. Весь комплекс екологічних негараздів позначився на погіршенні здоров'я населення та генофонді нації. Тому сільськогосподарська продукція, особливо її частина, що використовується для виробництва харчових продуктів, повинна бути не тільки якісною, а й екологічно безпечною для життя і здоров'я. Крім того, право споживача на якість та безпеку сільськогосподарської продукції повинно мати належний механізм реалізації. Питання реалізації права споживача на екологічну безпеку сільськогосподарської продукції на відміну від права на продукцію належної якості в сучасній науці залишається недостатньо дослідженим. У цьому напрямку працюють окремі вчені, як України [4], [5], так і близького зарубіжжя [6]. Право на якість продукції в цілому розглядається вченими інших галузей права, зокрема Осетинською Г.А. [7], Л.М. Іваненко [8], О.В. Зверевою [9, с.21-29], О.М. Готінім [10], О.М. Пашенко [11] та іншими.

Метою даної статті є дослідження правового механізму забезпечення права споживачів на якість та екологічну безпеку сільськогосподарської продукції, яке тісно пов'язане із реалізацією відповідних обов'язків виробників сільськогосподарської продукції.

Одним із основних завдань законодавства про захист прав споживачів є забезпечення безпеки товару для життя, майна лю-

дини і навколишнього середовища. Тому кожна група вищеназваних приписів містить норми, які відповідають цій меті. Механізм реалізації права споживача на якість та безпеку продукції закріплений також в нормативних актах цивільного та споживчого законодавства (статті 673-687, 700, 707-711 Цивільний Кодекс України, статті 4, 6, 7, 8, 9, 14 Закону України «Про захист прав споживачів»). Решта правових норм, що конкретизують право споживача на якість та безпеку сільськогосподарської продукції, містяться в основному в Законах України «Про безпечність та якість харчових продуктів», «Про ветеринарну медицину», «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів», «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції» та деяких інших.

Реалізація права споживача на якість та безпеку продукції прямо пов'язана із нормативним визначенням та виконанням обов'язків виробників (продавців) продукції сільського господарства виробляти чи реалізовувати продукцію, яка відповідає нормативно встановленим вимогам якості та безпеки. Проведений аналіз чинного законодавства України у сфері забезпечення безпеки сільськогосподарської продукції свідчить про те, що усі права та обов'язки виробників, продавців (постачальників) сільськогосподарської продукції у цій сфері можна поділити на:

1. Організаційні - передбачені перш за все Законом України «Про безпечність та якість харчових продуктів», наприклад, обов'язок здійснювати діяльність з дотриманням вимог екологічної безпеки, інших екологічних нормативів, застосовувати санітарні заходи, належну практику виробництва та системи HACCP, забезпечувати належні умови зберігання харчових продуктів, забезпечувати безперешкодний доступ відповідного інспектора, який здійснює контроль та нагляд, надавати йому зразки продукції та необхідні документи; погоджувати технології виробництва харчових продуктів, підконтрольних санітарній та ветеринарній службам відповідно із МОЗ та Мінагрополітики України (п. 3-4

ст.27), п.3, 6 ст.37 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів. Тенденція до врегулювання виробництва кожного окремого виду сільськогосподарської продукції окремим законом не видається нам доцільною, особливо в контексті діючого адаптованого до законодавства ЄС Закону України «Про ветеринарну медицину», який частково регулює ці положення. Крім того, беручи до уваги досвід ЄС у цій сфері, слід зазначити, що нові Регламент ЄС 853/2004 від 29 квітня 2004 року про спеціальні правила гігієни для продуктів тваринного походження та Регламент ЄС 854/2004 від 29 квітня 2004 року про спеціальні правила офіційного контролю продуктів тваринного походження, призначених для споживання людиною, в Додатках встановлюють вимоги до якості та безпеки окремих видів продукції тваринництва та встановлюють процедури їх забезпечення. На нашу думку, загальні основи якості та безпеки сільськогосподарської продукції, а також регулювання виробництва кожного конкретного виду цієї продукції можна було б врегулювати в межах Закону України «Про економіко-правовий механізм забезпечення екологічної безпеки сільськогосподарської продукції».

2. Превентивні права та обов'язки виробників та постачальників у сфері безпеки харчових продуктів та сільськогосподарської продукції у тій мірі, в якій вона використовується в якості продукту споживання або для його виробництва, закріплені в розділі III Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів».

Статтею 13 Закону України «Про підтвердження відповідності» та статтею 20, п. 1 ст. 67, п. 3 ст. 77 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» вводиться нове поняття декларування безпечності. Також виробники зобов'язані запобігати продажу небезпечних чи неправильно маркованих харчових продуктів (підп.7 п.6 ст.20), проте цей припис недовірливий, бо у ньому немає механізму реалізації цього обов'язку та пояснення, яким чином виробник повинен запобігати продажу небезпечних продуктів, які конкретні заходи застосовувати та чиї продукти маються на увазі – вироблені ним же, чи будь-які продукти на

будь-якій стадії обігу. Можливо, маються на увазі дії по запобіганню надходження в обіг небезпечних продуктів, закріплені підпунктами 1-2 п.6 ст.20. Так чи інакше нормативний припис підп. 7 п.6 ст.20 слід або доповнити переліком конкретних заходів, сфери впливу або вилучити із тексту закону. Дуже важливим у сенсі превенції безпеки сільськогосподарської продукції є закріплення у ст.58, у підп.4 п.2 ст.59, п.3 ст.68, 71, п.2 ст.79, п.3 ст.80, Закону України «Про ветеринарну медицину» основного принципу європейського законодавства у сфері безпеки продукції – принципу простежуваності всіх етапів харчового ланцюга виробництва продукції і для неїстівних продуктів тваринного походження шляхом встановлення обов'язку виробника вести та зберігати записи, які дозволяють відстежити закуплену ним сировину та продаж виробленої продукції протягом трьох років.

В окрему підгрупу обов'язків виробників сільськогосподарської та харчової продукції слід виділити обов'язки в сфері захисту прав споживачів. Відповідно до підп.3 п.1 ст.4 споживачі під час придбання, замовлення або використання продукції для задоволення своїх особистих потреб мають право на безпеку продукції. Проте ст.6 та п.3 ст.7, п.8 ст.8 Закону України «Про захист прав споживачів» передбачає реалізацію споживачами свого права на якість продукції та відповідні обов'язки виробників (продавців) продукції. Право споживача на безпеку продукції закріплено у ст.14 Закону України «Про захист прав споживачів» та захищається наступними заходами: 1) заборонаю відповідних органів виконавчої влади випуску і реалізації продукції, якщо немає нормативно закріплених вимог до її безпеки; 2) становленням строку придатності на продукцію, використання якої понад визначений строк може становити небезпеку для здоров'я споживачів. 3) належним виконанням виробником продукції своїх обов'язків щодо забезпечення безпеки продукції. Із правом на безпеку продукції тісно пов'язане право споживача на одержання інформації про продукцію, передбачене ст.15 Закону України «Про захист прав споживачів», а п.7 ст.14 цього ж закону передбачає відповідний обов'язок виробника продукції.

3. Ліквідаційні – це, насамперед добровільне вилучення з обігу небезпечної, непридатної до споживання або неправильно маркованої продукції та виправлення недоліків харчових продуктів, які знаходяться в обігу, компенсація шкоди, заподіяної споживачам внаслідок забруднення або іншого негативного впливу на навколишнє середовище; внаслідок споживання небезпечних чи неправильно маркованих харчових продуктів, використання небезпечної продукції; внаслідок порушення вимог санітарного законодавства, а також приписи про добровільне знищення небезпечної продукції виробником під контролем ветеринарного інспектора.

Як висновок, варто зазначити, що відсутність єдиного багатофункціонального нормативно-правового акту, який би регулював правовий статус суб'єктів екологічної безпеки сільськогосподарської продукції, праввідносини між ними, заходи забезпечення екологічної безпеки сільськогосподарської продукції, велика частка підзаконних нормативно-правових актів у нормативному регулюванні даного різновиду екологічної безпеки спричиняють не тільки окремі труднощі пошуку та використання необхідних положень, але й значним чином перешкоджають впорядкуванню системи законодавства України у сфері забезпечення екологічної безпеки сільськогосподарської продукції. Прийняття Харчового Кодексу України та Закону України «Про економіко-правовий механізм забезпечення екологічної безпеки сільськогосподарської продукції» могло б сприяти вдосконаленню чинного законодавства у досліджуваній сфері. Схожі закони діють у різних країнах світу, до прикладу в США та Китаї [13].

1. Ковальчук Т.Г. *Правові питання забезпечення екологічної безпеки продуктів харчування* : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / КНУ ім. Т. Шевченка. – К., 1996. – 20с.
2. Романко С.М. *Економіко-правовий механізм забезпечення екологічної безпеки сільськогосподарської продукції* : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Націон. агр. ун-т – К., 2008. – 20с.
3. Ярандайкин Р.С. *Организационно-правовые проблемы производства и реализации экологически чистой сельскохозяйственной продукции* :

- автореф. дис... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.06. / Р.С. Ярандайкин. – М., 1999. – 37с.
4. Осетинська Г.А. Цивільно-правовий захист прав споживачів за законодавством України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / КНУ ім. Тараса Шевченка. — К., 2006. – 20с.
 5. Іваненко Л.М. Цивільно-правове забезпечення прав споживачів на належну якість товару : Автореф дис. ... канд.. юрид. наук: 12.00.03 / КНУ ім. Т.Шевченка. – Київ, 2003. – 21 с. – К., 1998. – 20с.
 6. Зверева О.В. Захист прав споживачів : Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 192с.
 7. Готін О.М. Кримінальна відповідальність за випуск або реалізацію недоброякісної продукції в умовах ринкової економіки (проблеми теорії та практики) : Автореф дис. ... канд.. юрид. наук: 12.00.06 / КНУ ім. Т.Шевченка. – Київ, 2003. – 21 с.
 8. Пащенко О.М. Правове забезпечення якості сільськогосподарської продукції // Аграрне право України: підруч. для вищ. навч. закл. / За ред. Погрібною О.О. – К.: Істина, 2007. – 445с.
 9. Гетьман А.П. Порадник керівника сільськогосподарського підприємства. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 624с.
 10. Law of the People's Republic of China on Quality and Safety of Agricultural Products // Режим докумту: http://english.agri.gov.cn/Topics/Agri/201204/t20120426_4295.htm

Романко С.М. Нормативно-правове регулювання права споживача на якість та безпеку сільськогосподарської продукції

Стаття присвячена дослідженню актуальних питань регулювання та забезпечення права споживача на якість та безпеку сільськогосподарської продукції через відповідні обов'язки виробників даної продукції. На основі систематизації і аналізу норм чинного законодавства пропонуються шляхи його вдосконалення.

Ключові слова: якість, безпека, сільськогосподарська продукція, споживач, виробник сільськогосподарської продукції, нормативно-правовий припис.

Романко С.Н. Нормативно-правовое регулирование права потребителя на качество и безопасность сельскохозяйственной продукции

Статья посвящена исследованию актуальных вопросов регулирования и обеспечения права потребителя на качество и безопасность сельскохозяйственной продукции путем анализа обязательств производителей названной продукции. На основе систематизации анализа соответствующих норм законодательства предлагаются пути его совершенствования.

Ключевые слова: качество, безопасность, сельскохозяйственная продукция, потребитель, производитель сельскохозяйственной продукции, нормативное предписание.

Romanko S.M. Regulation on the rights of the consumer on the quality and safety of agricultural products

The article is dedicated to research the actual questions of the consumer right for the quality and safety of the agricultural products law regulation. The researches are based on the systematization and analysis of existing norms of law and there were proposed the ways to perfect the law in this sphere.

Keywords: quality, safety, agricultural products, consumer, producer of the agricultural products, law norm order.

Яремак З.В.

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ КАДАСТРІВ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

УДК 349.6:504.062

Нові ринкові умови організації суспільних відносин в Україні (ліквідація державної монополії на землю, ліси, перехід до різних форм власності, платне природокористування тощо) зумовлюють необхідність адаптації до них окремих інститутів, зокрема системи державних кадастрів природних ресурсів. Взятий Україною курс на впровадження в свою правову систему міжнародно визнаної концепції сталого розвитку, а також всебічне розгортання процесу партнерства нашої держави з Європейським Союзом вимагають наближення українського законодавства до законодавства в сфері охорони навколишнього середовища ЄС. Крім того, закріплення в чинному законодавстві положення про відкритість кадастрових систем дає можливість використовувати інформацію державних природоресурсових кадастрів в різних сферах суспільного життя всіма учасниками, починаючи від державних органів та органів місцевого самоврядування і закінчуючи окремим громадянином.

Дослідження проблеми ведення державних кадастрів займалися багато науковців. По-перше, це пов'язано з тим, що термін «кадастр» використовується не тільки в еколого-правовій сфері, але й в інших науках та галузях, а по-друге, застосовується цей термін не тільки стосовно природних ресурсів, але й щодо інших об'єктів (наприклад, містобудівний кадастр, кадастр сховищ радіоактивних відходів). Тому вивченням даного питання займалися